

Kuhu kadus 4000 koolilast?

Riigikontroll avastas, et haridusministeeriumil pole aimugi, kui paljud lapsed sügiseti kooli ei lähe ja kus nad selle asemel on.

Birgit Püve

birgit@ekspress.ee

“See on nelja suure linnakooli jagu lapsi!” Tallinna Pääsküla gümnaasiumi algklasside õpetalajuhataja **Koidula Kaiv** üritab ette kujutada arvu, milleni jõudis Riigikontroll möödunud aasta lõpul. “Ka kõigi Eesti koolide peale on seda liiga palju.”

Riigikontrolli aruanne* räägib ligi 4000 lapsest vanuses 8–14, kes peaksid koolis käima, kuid kes pole kantud ühegi kooli nimekirja. Arvud põhinevad statistikaameti kogumiku “Haridus 2000/2001” ja haridusministeeriumi andmetel ning käivad ülemöödunud õppeaasta kohta. Kusjuures koolikohustuse täitjateks loetakse lapsed vanuses 7–17 – seega ei kajastu riigikontrolli väites (et puudu on 4000 last!) veel kõik vanuserühmad.

Kuhu kadus nelja kooli jagu lapsi?

Iga kooliaasta alguses saab kool nimekirja 1. klassi minevatest lastest, kes elavad selle kooli teenin-

dupiirkonnas. Direktor tõmbab punase markeriga üle nende laste nimed, kes tulevad tema kooli. Kuna vanematel on võimalus panna laps õppima ka väljaspool elukohta asuvasse kooli, siis lähevadki paljud mujale.

“Kui Pääsküla piirkonda registreeritud laps ei ole ühegi Tallinna kooli nimekirjas, on edasi kontroll tema üle raskendatud,” ütleb Pääsküla kooli direktor **Peep Laidvee**.

“Kui Tallinnas vahetab õpilane kooli, on asi lihtne – tema nimi läheb ühest lahtrist teise.” Pelgulinna kooli direktoril **Tõnu Piiburil** ja kooli sekretäril on juurdepääs Tallinna õpilaste andmebaasile. See haridusameti kontrollitav register hõlmab pealinna 82 kooli (sh era-koolid) ja lasteaeda.

Ühe õpilase nime paigutamise peale mitmesse lahtrisse hakkab arvuti protestima. Nagu ei ole võimalik ühtki nime lihtsalt maha kustutada.

“Kui laps läheb kooli teise Eesti otsa, tuleb saata järele eraldi paberid, uuest koolist peavad saabu- ma uued – mõni paber läheb tee peal kaotsi –, ja nii ei ole võimalik liikumisest täit ülevaadet saada,” kommenteerib Piibur. Seega, kui

8-14aastaste* õppurite arv võrrelduna rahvastiku vanuserühma arvuga

Õppeaasta	Kooli nimekirjas olevate laste %	Laste ja õpilaste arvu vahe	Kooli nimekirjast puuduvate laste %
1996/1997	97,2	4485	2,8
1997/1998	97,4	4100	2,6
1998/1999	97,4	4100	2,6
1999/2000	97,4	4000	2,6
2000/2001	97,6	3500	2,4

* vanusevahemik on valitud seetõttu, et osa lapsi ei lähe kooli 7aastaselt ja paljud 15aastased on põhikooli lõpetanud.

Allikas: Haridusministeeriumi vastus Riigikontrolli teabepäringule, Statistikaameti hariduse 2000/2001 aastakogumik

laps läheb üle juba 50 kilomeetrit keskusest eemale jäävasse kooli, jõuab ta ametnike silmis “ähmasesse piirkonda”.

Teisalt ei pruugi koolijütsi nimi üldse kooli jõudagi. Rahvastikuregister – mida kasutab ka haridusministeerium –, ei oma nende vanemate ja laste elukoha andmeid, kes pole end uude elukohta sisse kirjutanud. Nii ei saabu sügiseti koolidesse sugugi kõigi seitsmeaastaste laste nimekiri, kes piirkonnas elavad.

“Koolides korraldatud küsitluse (143 küsitletud kooli) põhjal võib

tuletada, et Eestis on koolide nimekirjades ligi 700 last, kes tegelikult selles koolis ei õpi – niinimetatud “surnud hinged,” lisab auditijuht **Kristjan Paas** aasta tagasi avaldatud andmetele.

Koolidele on tehtud ülesandeks esitada igal aastal andmed oma kooli ja õpilaste arvu kohta, aga seda tehakse väga visalt. Sundida neid selleks ei saa.

Laidvee sõnul on enne kooliinspektori saabumist see tavaliselt koolile ette teada. Nii jääb ka koolil aega enne inspekteerimist võimalikku segadust siluda.

Jahumine “kooli- kohustuse mittetäit- mise” ümber

Pääsküla kooli saabub igal koolipäeval üle tuhande Tallinnas ja Harjumaal elava lapse. Direktori sõnul on neid, kes “välja kukuvad”, aastas umbes seitse. Neid, kes sattusid alaealiste komisjoni, oli möödunud õppeaastal 40 – ent alaealiste komisjonis moodustavad “kroonilised puudujad” vaid ühe osa.

Pääsküla kool teeb aeg-ajalt Kivimäe gümnaasiumiga “koostööd”, vahetades oma puudujaid

VALLO KRUUSER

– et anda õpilasele, kellele hammas kodukoolis peale ei hakka, uus võimalus. Ka sel juhul tuleb ära oodata, kas õpilane on ikka uude kooli ilmunud.

“Praegune õpilaste arvestus ei võimalda välja tuua lapsi, kes polegi kooli jõudnud,” seisab riigikontrolli auditis.

Kindel on, et riigikontroll juhtis

Ministeerium ei tea, kus lapsed on

Haridusministeeriumi järelevalve osakonna peainspektor Kristi Mere, kui palju on Eestis põhikooliealisi lapsi, kes ei ole ühegi kooli nimekirjas?

Mina ei vasta praegu teile sellele küsimusele. Pöörduge suhtekorralduse osakonna poole. Seal suunatakse teid osakonna juhataja poole.

Te olete põhikooli osa peainspektor – te oskate ilmselt paremini vastata.

Ma olen praegu ka puhkusel. Ajakirjandusega suhtleb suhtekorralduse osakond.

Osakonna juhatajat ei õnnestu tabada.

Alus- ja põhihariduse talituse juhataja Tiina Kivirand, kui palju on Eestis lapsi, kes peaksid käima põhikoolis?

Selle õppeaasta kohta on tulemused laekumata.

Millal need laekuvad?

Selle kuu jooksul.

Kas õpilaste registrist on võimalik vaadata möödunud aasta andmeid?

Põhimõtteliselt saab seda kindlasti vaadata kuskilt. Mul hakkab kolmest viieni koosolek. Ma vaatan... Meie andmed põhinevad tegelikult rahvaloenduse andmetel. Oletatavaid tänavusi arve teab planeerimise osakond. Statistikaametist saame me oma andmed. Me peame sealt üle küsima. (Lubab uurida.)

tähelepanu ministeeriumi valusale kohale – sest, nagu selgub, toimiv ja täpne õpilaste register Eestis puudub. Šokeerivad järeldused valmisid juba eelmise ministri **Mailis Ranna** ametiajal – aga ka praegusel õppeaastal ei suuda ametnikud öelda tegelikult koolis käivate koolilaste täpset arvu. Nagu ka seda, kui paljud lapsed on küll nimekirjas, aga koolis ei käi.

Põhikooliealiste elu Eestis võib seega kirjeldada kui peatükki lahedas lasteraamatus – mõnusasti oma tahtmist järgi elavaid marakratte ei sega tüütute piirangutega keegi.

Haridusministeeriumi andmete järgi võib kadunud 4000 seas olla neid lapsi, kes tõesti ei saa regulaarharidust, samuti ajutise elamisloaga välismaal õppivaid lapsi. Kindel on aga see, et ametnikule jääb õpilaste liikumine sama vähe etteaimatavaks nagu Browne liikumine.

Haridusministeeriumi alus- ja põhihariduse talituse juhataja **Tiina Kivirand** ei oskagi Ekspressile tänavu kooli läinud põhikoolilaste täpset arvu öelda. “Prognooside

kohaselt läks kooli 155 852 last.” Aga kooliealisi lapsi peaks Eestis elama ligi 4000 võrra enam. Kus nad on?

Neid puudu jäävat ligi 4000 peab Kivirand “statistilisteks kääradeks”.

Kuidas on võimalik, et ametnikel on jäänud aastaid kahe silma vahele nii suure hulga õpilaste käekäik?

Riigikontroll ütleb, et segadus jääb ühe sõnapaari taha. “...koolikohustuse mittetäitmise defineerimine ei ole nii lihtne, kui esmapil-

“Praegune õpilaste arvestus ei võimalda välja tuua lapsi, kes polegi kooli jõudnud.”

Riigikontroll

Kuidas te õpilaste üle arvet peate?

Meil on jah oma register. Tähenab, nende statistiliste andmetega on käärid. Ühed andmed tulevad rahvastikuregistrist, statistilised aruanded kogunevad koolidest.

Sellel õppeaastal pidi alustama õpilaste register. See on praegu käivitumisjärgus.

Millal see käivitub?

Sellesse tehakse parandusi. Praegu me tegeleme ikka paberkanjatel olevate andmetega...

Riigikontrolli ja statistikaameti andmetel ei olnud õppeaastal 2000/2001 ühegi kooli nimekirjas ligi 4000 põhikooliealist last. See on meeletu arv. Kuidas te seda kommenteerite?

See on jah suur arv... Osa lapsi on läinud välismaale elama ja õppima. Rahvastikuregistrist ei ole neid näiteks välja võetud.

Sõltub sellest, kuidas statistikaamet andmeid töötleb.

Päev hiljem laekub toimetuse e-postkasti teade:

“Kahjuks ei ole praegu veel võimalik saata 2003/2004 õa põhikoolis õppivate õpilaste täpset arvu. Koolid peavad andmed õppurite registrisse kandma hiljemalt 1. nov. ja kõikidelt koolidelt ei ole tänase seisuga andmeid veel laekunud. HTM prognoosi kohaselt (arvestades sündivust aastati) peaks see arv olema 155 852. Eelmisel aastal oli see prognoos 165 400, tegelikult oli põhikooli nimekirjades 165 435 õpilast.”

gul näib,” võttis tollane haridusminister Rand oma asutuse seisukohad kokku riigikontrollile esitatud vastuses.

Ametnikele on selle väljendi defineerimine jäänudki ületamatuks raskuseks. Sest siiani selline mõiste haridusseadustikust puudub.

Kui eri osapooled – koolijuhid, omavalitsused, alaealiste komisjonid jt – ei tea, kuidas aru saada “kooliskäimise kohustuse mittetäitmisest”, siis ei ole võimalik usaldusväärset registrit luua.

Õpilaste register pidi valmima tänavu 1. septembriks. Mailis Rand ütleb, et see jäi andmekaitseaduse taha.

“Tehnoloogiliselt oleks võimalik süsteem käima panna peaaegu kohe,” ütleb haridusminister **Toivo Maimets**, “iseasi, et puudub seaduslik alus selle täitmiseks. Praegu oleme tähtaja toonud kevade peale.”

Seni on koolilaste tegelik arv saladus.

**Riigikontrolli auditit saab lugeda riigikontrolli koduleheküljelt aadressil www.riigikontroll.ee*

Tõlgenduse küsimus

Riigikontrolli auditijuht Kristjan Paas:

“Haridusministeeriumi probleemid koolikohustuse täitmise tagamisel saavad alguse sellest, et kusagil ei ole selgelt defineeritud, mis on koolikohustuse mittetäitmine (kas see on õppekava mitteomandamine, koolist puudumine, puudumine suures ulatuses, iga puudunud tund vms). Seetõttu on raske ka koondada andmeid koolikohustuse mittetäitjate kohta ning välja töötada detailset tegevusprogrammi, mis tugi-neks neile usaldusväärsetele andmetele.”

Meie ei saa midagi teha

Harju Maavalitsuse kooliinspektor Hillar-Endel Põldoja:

Selle arvutuse täpsus on ligikaudne. Prügimägedel kindlasti nii palju lapsi ei saa olla. Koolis mittekäivate õpilaste probleem ja nende üle arve pidamine on tõsine probleem. Varem oli kool kohustatud käima kodudes, et laps kooli tuua. Praegune suhtumine on, et kodu on kindlus.

Osa sellest moodustab välismaale õppima läinud laste protsent. Ja välismaa ei anna nende kohta infot.

Kooliinspektor peab koolis käima iga kuue aasta tagant. Meie prioriteet on jälgida koolikohustuse mittetäitmist Tallinna ulatuses. Tean juhtumeid, kus laps on nimekirjas, kõik taotlused ja elukoht antud, aga kooli ei ilmu. Ja siis selgub, et ta ei elagi nimeetatud kohas. Sellisel juhul ei ole praktiliselt midagi teha. Lapse toetuste järgi arvestust pidada ei saa, sest kõik linnad selliseid andmeid välja ei anna. Kui koolipäevikus on nime järel ainult kriipsud, siis järelikult see laps koolikohustust ei täida.